

İSRAİL'E KARŞI SOYKIRIM DAVASI'NDA ÖNLEYİCİ TEDBİRLER KARARI

YÜCEL ACER

SETA | PERSPEKTİF

OCAK 2024 · SAYI 388

- İsrail'in Gazze saldırılarının soykırım tartışmasına neden olan boyutları nelerdir?
- Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Uluslararası Adalet Divanı'na yaptığı başvurusunun ve önleyici tedbir talebinin içeriği nedir?
- Divanın önleyici tedbir kararının içeriği ve anlamı nedir?

GİRİŞ

İsrail 7 Ekim 2023'ten beri Gazze'ye yaptığı saldırılarla, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri insanlığın gördüğü en ağır insan hakları ihalelerine yol açmaya devam ediyor. Dört aya yaklaşan ve halen devam eden saldırılarda şu ana kadar büyük bir çoğunluğu çocuklardan ve kadınlardan oluşan en az 26 bin sivil hayatını kaybetmiş durumda.¹ 2 milyondan fazla nüfusun yaklaşık 365 mil kare gibi dar bir alana sıkıştığı Gazze şeridinde hastaneler, okullar, ibadethaneler, konutlar, mülteci kamp-ları, iletişim ve ulaşım hatları tamamen tahrip edilmiş ve Gazze bir bütün olarak neredeyse yaşanamaz hale getirilmiş vaziyette. Daracık alanlara sıkıştırılmış 100 binlerce sivilin gıdaya, sağlık desteğine ve barınmaya ulaşımı engellenmekte ve Filistin halkı ağır saldırıların hedefi olmaktadır.

Ölen ya da yaralanan Filistinlilerin sayısının çokluğunun yanı sıra İsrail'in eylem biçimi Gazze'de esasen bir soykırım gerçekleştirildiğine dair yaygın

bir kanaat oluşmasına neden olmaktadır.² İsrail'in saldırılarının artık yalnızca "savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar" olarak adlandırılmakla kalmayıp "soykırımı varan eylemler" ya da "soykırım" olarak da nitelendirildiğini görmekteyiz. Sivil nüfusu zorla göç ettirme ya da toplu katliam yoluyla etnik açıdan homojen bir coğrafi bölge oluşturma eylemleri etnik temizlik suçunu oluştururken³ Filistinlilerin kısmen

2 Örneğin, Cezayir, Bolivya, Brezilya, Kolombiya, Küba, İran, Türkiye ve Venezuela cumhurbaşkanları, Filistin Devlet Başkanı gibi İsrail'in eylemlerini soykırım olarak tanımladılar. Bangladeş, Mısır, Honduras, Irak, Ürdün, Libya, Malezya, Namibya, Pakistan, Suriye ve Tunus'tan devlet yetkilileri ve temsilciler de Gazze'deki soykırımdan veya soykırım riskinden bahsettiler. BMGK'nin 8 Aralık 2023'teki 9498. toplantısında "Arap Grubu" adına konuşan Mısır temsilcisi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin ateşkes oylaması öncesinde, "[s]ivil ölümlerinin [Gazze'de] savaşın silahlı bir gruba karşı olduğu yalanını açıkça ortaya koyuyor. Aksine, bu, Filistin halkına karşı kolektif bir cezalandırma ve soykırımdır." "Application Instituting Proceedings", par. 12.

3 "UN Security Council Res. 808", 22 February 1994; Adopted on the former Yugoslavia, UN Security Council, Statement of President, UN. Doc. S/PRST/1994/14, 6 April 1993. Adopted on the former Yugoslavia; Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia Herzegovina v. Serbia and Montenegro) Merits, Judgement, 26 February 2007, par. 190; "The Practical Guide to Humanitarian Law", Medecins Sans Frontieres, 10 Kasım 2023, <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/ethnic-cleansing/>, (Erişim tarihi: 26 Ocak 2024).

1 "Application Instituting Proceedings", ICJ, s. 72, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231228-app-01-00-en.pdf#page=72>, (Erişim tarihi: 26 Ocak 2024).

YÜCEL ACER

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden uluslararası ilişkiler lisans derecesi, Sheffield Üniversitesi'nden (İngiltere) uluslararası hukuk yüksek lisans derecesi, Bristol Üniversitesi'nden (İngiltere) uluslararası hukuk doktora derecesi almıştır. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Ana Bilim Dalı'nda milletlerarası hukuk profesörüdür. Uzmanlık alanları uluslararası deniz hukuku, uluslararası silahlı çatışmalar hukuku ve uluslararası insan hakları hukukudur. Birçok bilimsel makalenin yanında İngiltere'de basılmış *The Aegean Maritime Disputes and International Law*, *Uluslararası Hukukta Saldırı Suçu, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi*, *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı ve Ege ve Doğu Akdeniz'de Sınırlandırma Sorunları* isimli kitapların da yazarıdır. ABD'de Hawaii Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora sonrasında çalışmalar yapan Acer; Kara Harp Okulu, İzmir Ekonomi, Eskişehir Osmangazi ve Atılım üniversitelerinde dersler de vermiştir.

ya da tamamen yok edilmesi niyetinin varlığını gösterir nitelikteki eylemler soykırım suçundan da bahsedilmesini zorunlu kılmaktadır.

GÜNEY AFRİKA'NIN İSRAİL'E KARŞI BAŞVURUSU

Güney Afrika Cumhuriyeti (Güney Afrika), 29 Aralık 2023'te Gazze Şeridi'ndeki Filistinlilere karşı yürüttüğü eylemlerle İsrail'in Soykırım Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal ettiği iddiasıyla Uluslararası Adalet Divanı'na (Divan) başvurmuştur.⁴ Başvurusunda, Soykırım Sözleşmesi'ne taraf bir devlet olarak soykırımı önleme konusundaki kendi yükümlülüğünün de farkında olduğunu, İsrail'in eylemlerinin ve ihmallerinin özel bir kasıtlı işlenen soykırım niteliğinde eylemler olduğunu, Gazze'deki Filistinlileri daha geniş bir Filistin ulusal, ırksal ve etnik grubunun bir parçası olarak yok etmek niyeti güttüğünü, İsrail'in devlet organları, devlet görevlileri ve onun talimatları veya onun yönlendirmesi, kontrolü altında hareket eden diğer kişi ve kuruluşlar aracılığıyla Gazze'deki Filistinlilerle ilgili olarak Soykırım Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal ettiğini belirtmiştir. Ayrıca bu görüşün Sözleşmeye taraf olan diğer birçok devletin ortak görüşü olduğunu da beyan etmiştir.

Daha somut ifadelerle Güney Afrika, İsrail'in Soykırım Sözleşmesi'nin I, III (a), III (b), III (c), III (d), III (e), IV, V ve VI. maddeleri kapsamındaki yükümlülüklerini açıkça ihlal ettiğini, soykırım niteliğindeki eylem ve tedbirlere giriştiğini ve bunları önleme veya cezalandırma yükümlülüklerini de yerine getirmemiş olduğunu vurgulamıştır. Söz konusu bu maddeler esasen “soykırımı bulmak”, “soykırımı bulmaması için iş birliği yapmak”, “soykırımı bulmamasını doğrudan ve aleni surette kışkırtmak”, “soykırımı bulunmaya teşebbüs etmek”, “soykırımı iştirak et-

⁴ “9. South Africa and Israel are also parties to the Genocide Convention. Israel signed the Genocide Convention on 17 August 1949 and deposited its instrument of ratification on 9 March 1950, thereby becoming a party when the Genocide Convention entered into force on 12 January 1951. South Africa deposited its instrument of accession on 10 December 1998. It became applicable between the parties on the ninetieth day thereafter, pursuant to Article XIII of the Convention.” “Application Instituting Proceedings”, s.72.

mek”, “soykırım suçunu veya 3. maddede gösterilen fiillerden birini işleyenleri cezalandırmama”, “bu Söyleşmeye etkinlik kazandırmak için gerekli mevzuatı çıkarmama”, ve “soykırım fiilini veya 3. maddede belirtilen fiillerden birini işlediğine dair hakkında suç isnadı bulunan kimseleri yargılamama” fiillerinin işlenmesi anlamına gelmektedir.

Güney Afrika başvurusunda, İsrail'in soykırım suçu ve 3. maddede sayılan diğer ilişkili suçları işlediğini ortaya koymak için İsrail'in somut eylemlerini de ana başlıklar altında sıralamıştır. Buna göre:

(1) Gazze'de büyük bir kısmı kadınlardan ve çocuklardan oluşan Filistinlileri öldürmek

(2) Gazze'deki Filistinlilere, sakatlama, psikolojik travma, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele de dahil olmak üzere ciddi zihinsel ve bedensel zarar vermek

(3) Gazze'deki Filistinlilerin yaklaşık yüzde 85'inin (çocuklar, yaşlılar, hastalar ve yaralılar dahil) zorla tahliyesine ve yerinden edilmesine neden olmanın yanı sıra Filistinlilerin evlerinin, köylerinin ve mülteci kamplarının büyük çapta tahrip edilmesine neden olmak; böylelikle Gazze'deki kasabalar ve tüm bölgelerde Filistin halkının önemli bir kısmının evlerine dönüşünü engellemek

(4) Yeterli insani yardımın engellenmesi; yeterli su, gıda, yakıt ve elektriğin kesilmesi; fırın, değirmen, tarım arazilerinin tahrip edilmesi ve diğer yöntemler ile Gazze'de kuşatma altındaki Filistinlilerin yaygın açlık, susuzluk ve açlıktan ölmesine neden olmak

(5) İsrail'in rutin hedef alma ve yok etme eylemlerinin yanı sıra, İsrail'in eylemleri nedeniyle sefalet durumlarında yaşamak zorunda kalan yerinden edilmiş 1,9 milyon kişi de dahil olmak üzere Gazze'deki Filistinlilere yeterli barınma, kıyafet ve hijyen imkanının engellenmesi veya kısıtlanması; kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar da dahil olmak üzere sivillerin barınma alanlarında öldürülmesi ve yaralanması,

(6) Gazze'deki Filistin hastanelerine, ambulanslarına ve diğer sağlık tesislerine doğrudan saldırmak da dahil olmak üzere, ciddi bedensel zarara yol açan diğer soykırım eylemlerinin meydana getirdiği tıbbi ihtiyaçlar da dahil olmak üzere, Gazze'deki Filistinlilerin tıbbi

bi ihtiyaçlarının karşılanmaması veya sağlanmaması, Gazze'deki en nitelikli sağlık görevlileri de dahil olmak üzere Filistinli doktorları, sağlık görevlilerini ve hemşireleri öldürmek ve Gazze'nin tıbbi sistemini yok edip devre dışı bırakmak

(7) Gazze'deki üniversitelerin, okulların, mahkemelerin, kamu binalarının, kamu kayıtlarının, mağazaların, kütüphanelerin, kiliselerin, camilerin, yolların, altyapının, tesislerin ve Filistinlilerin yaşamlarını sürdürülebilmek için elzem diğer tesislerin yok edilmesi yoluyla Gazze'deki Filistinlilerin yaşam alanlarının yok edilmesi

(8) Filistinli kadınlara, yeni doğan bebeklere ve çocuklara uygulanan üreme şiddeti yoluyla Gazze'de Filistinlilerin doğumlarını engellemeye yönelik tedbirlerin uygulanması

Başvuruda sayılan bu eylemlerin her bir, varlığı tespit edildiğinde, Soykırım Sözleşmesi'nde yapılan soykırım suçu tanımının kapsadığı eylemleri oluşturmaktadır. Bütün bunlar üzerine Güney Afrika yaptığı başvuruda, İsrail'in bu eylemleri gerçekleştirerek Filistinlileri tamamen yok etme niyeti taşıdığını ve soykırım suçu işlemekte olduğunu savunmuştur. Ayrıca İsrail'in bahsi geçen 3, 4, 5 ve 6. maddelerdeki yükümlülüklerini de ihlal ettiğinin tespit edilmesini talep etmiştir.

GÜNEY AFRİKA'NIN ÖNLEYİCİ TEDBİR TALEBİ

Genel olarak, Divana yapılan başvurularda, Divan Statüsü'nün 41. maddesi ve Divan Usul Kuralları'nın 73, 74 ve 75. maddeleri uyarınca, başvuru konusu eylem ya da eylemlerin, dava görülürken korunan haklara tafisi mümkün olmayacak zararlar vermesini engellemek için koruyucu tedbirlere karar talebinde de bulunulabilmektedir. Kaldı ki Divan; Statü'nün 41. maddesi ve Usul Kuralları'nın 75. maddesi gereğince ayrıca bir talep olmasa da durumun gerektirdiğine hükmederse, tarafların her birinin haklarını korumak için hangi geçici önlemlerin alınması gerektiğini belirtme yetkisine de sahiptir.

İhtiyati tedbir ya da geçici önlemler kararı olarak da bilinen bu talebi, Divan İç Tüzüğü'nün 74. maddesi uyarınca öncelikle ve ivedilikle karara bağlanmak durumundadır. Bunun için Divan ilk etapta, davaya bakmaya yetkisi olup olmadığını dahi detaylı değil genel olarak değerlendirerek, ilk bakışta (*prima facie*) yargı yetkisine sahip olduğuna karar verirse hemen ihtiyati tedbir talebini inceleyip karara bağlamaktadır.

Nitekim Güney Afrika, durumun olağanüstü aciliyeti ışığında, geçici tedbirlerin belirtilmesine ilişkin talebinin ivedilikle görüşülmesini talep etmiştir. Hatta Güney Afrika, Divan başkanından bu incelemeden dahi önce Gazze'deki Filistin halkını korumasını talep ederek İsrail'e, Soykırım Sözleşmesi'nin ihlalini oluşturan veya buna yol açan tüm askeri saldırıları, bu tür bir duruşma yapıncaya kadar derhal durdurması çağrısında bulunmuştur. Güney Afrika, söz konusu hakların niteliği ve Gazze'de Filistinlilerin maruz kalmaya devam ettiği aşırı ve onarılamaz zararlar nedeniyle Divandan acilen bazı önlemler almasını talep etmiştir.

Söz konusu gerçeklere dayanarak, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme'ye taraf bir devlet olarak Güney Afrika, Divanın bu davayı karara bağlamasını son derece acil bir konu olarak talep etmiştir. Esasa ilişkin olarak, Soykırım Sözleşmesi tarafından korunan bir grup olarak Filistin halkına ilişkin şu geçici tedbirleri talep etmiştir:

(1) İsrail devleti, Gazze içindeki ve Gazze'ye yönelik askeri operasyonlarını derhal askıya almalı (durdurmalı).

(2) İsrail devleti, kendisi tarafından yönlendirilebilecek, desteklenebilecek veya etkilenebilecek herhangi bir askeri veya düzensiz silahlı birimin yanı sıra, onun kontrolüne, yönetimine veya etkisine tabi olabilecek tüm kuruluş ve kişilerin bu konuda herhangi bir adım atmamasını sağlayacaktır.

(3) Güney Afrika Cumhuriyeti ve İsrail devleti, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerine uygun olarak, Filistin halkıyla ilgili, soykırımı önlemek için yetkileri dahilindeki tüm makul önlemleri alacaktır.

(4) İsrail devleti, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerine uygun olarak, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme tarafından korunan bir grup olarak Filistin halkıyla ilgili olarak, Soykırım Sözleşmesi'nin 2. maddesi kapsamına giren her türlü fiilin işlenmesini durdurmalıdır. (Grubun üyelerinin öldürülmesi; grup üyelerine ciddi bedensel veya zihinsel zarar verilmesi; grubun tamamen veya kısmen fiziksel olarak yok edilmesine yol açacağı hesaplanarak yaşam koşullarının kasıtlı olarak bozulması ve grup içinde doğumları önlemeye yönelik tedbirlerin uygulanması.)

Grubun tamamen veya kısmen fiziksel olarak yok edilmesine yol açacağı hesaplanarak yaşam koşullarının kasıtlı olarak bozulması ve grup içinde doğumları önlemeye yönelik tedbirlerin uygulanması.

(5) İsrail devleti, evlerinden zorla sürülmeleri, yeterli yiyecek ve suya erişimin engellenmesini; yeterli yakıt ve barınağa erişim de dahil olmak üzere insani yardıma erişimin engellenmesini, kıyafet, hijyen ve sanitasyon, tıbbi malzeme ve yardım gibi unsurlara erişimin engellenmesini durdurmalı.

(6) İsrail devleti, Filistinlilerle ilgili olarak kendi ordusunun yanı sıra kendisi tarafından yönlendirilebilecek, desteklenebilecek veya başka şekilde etkilenebilecek düzensiz silahlı birimlerin veya kişilerin Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme'nin 1, 2, 3 ve 4. maddeleri uyarınca cezalandırılmalarına yönelik adımlar atmalı.

(7) İsrail devleti, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki eylem iddialarına ilişkin delillerin imhasını önlemek ve muhafazasını sağlamak için etkili tedbirler almalı. Bu amaçla, İsrail devleti, söz konusu delillerin korunmasını ve muhafaza edilmesini sağlamaya yardımcı olmak amacıyla bilgi toplama heyetlerinin, uluslararası yetkilerin ve diğer kuruluşların Gazze'ye erişimini reddedecek veya başka bir şekilde kısıtlayacak şekilde hareket etmemeli.

(8) İsrail devleti, bu emrin yürürlüğe girmesi için alınan tüm tedbirlere ilişkin olarak, bu emrin

tarihinden itibaren bir hafta içinde ve daha sonra, Mahkemenin belirleyeceği düzenli aralıklarla, Divana bilgi vermeli.

(9) İsrail devleti her türlü eylemden kaçınacak ve Mahkeme önündeki anlaşmazlığı ağırlaştıracak veya uzatacak veya çözümünü zorlaştıracak hiçbir eylemde bulunulmamasını sağlayacaktır.

DİVANIN ÖNLEYİCİ TEDBİR KARARI VE ANLAMI

Divan, Güney Afrika'nın önleyici tedbir talebine dair kararını, başvurunun yapılmasından yaklaşık dört hafta sonra 26 Ocak 2024'te açıkladı.⁵

Önleyici tedbir kararı almadan önce Divan; davaya bakma yetisine sahip olup olmadığını genel olarak da olsa değerlendirme durumunda olduğundan, kararda öncelikle bu husus ele alınmış ve Divanın davaya bakmaya yetkili olduğunu ifade etmiştir. Bu karar kesin bir yargı yetkisi anlamına gelmese de Divanın davanın esasına bakmaya yani İsrail'in Gazze'de soykırım suçunun ve ilişkili diğer suçların işlenmesini engelleme yükümlülüğünü ihlal edip etmediğini dair davaya bakacağını büyük bir rahatlıkla söylemek mümkündür. Zira bu kararda Divanın yaptığı değerlendirmelere baktığımızda, İsrail'in yargı yetkisine dair itirazlarının yersiz bulunduğu görülmektedir. Bir başka deyişle Divan, Güney Afrika'nın İsrail aleyhine başvuru yapmaya yani dava açmaya yetkisi bulunduğu, soykırım suçuna dair hususun ise davanın esasına ilişkin olduğunu açıkça belirtmiştir.

Divan daha sonra Güney Afrika'nın talep ettiği önleyici tedbirlere dair talebini ele almıştır. Bu bağlamda öncelikle, sahada gerçekleşen eylemlere ve İsrail yetkililerinin açıklamalarına göndermelerde bulunarak, Soykırım Sözleşmesi'nde yasaklanan eylemlerin gerçekleşme riskinin bulunduğunu, dolayısıyla hem bir toplumun var olma hem de kişilerin yaşam hakkının ihlaline dair önemli bir risk bulunduğunu ifade etmiştir. Bu da Divanın kararda ifade ettiği gibi bu

5 "Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa V. Israel)", ICJ, 26 Ocak 2024, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-ord-01-00-en.pdf>, (Erişim tarihi: 26 Ocak 2024).

haklar bağlamında telafisi mümkün olmayan zararlara yol açılabileceğini ifade etmiş olmaktadır.

Bu tespit her ne kadar soykırım suçunun işlendiğinin kesin kabulü anlamına gelmese de bu yönde ciddi bir risk ya da ihtimal olduğunun tespit edilmesi anlamında, şu aşamada dahi önemli bir yargısal tespit olarak kabul edilmelidir.

Divanın kararında ikinci önemli husus, Güney Afrika'nın talep ettiği koruyucu önlemler ile Soykırım Sözleşmesi'nin özellikle 2 ve 3. maddelerindeki hakların korunması arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu kabul etmiş olmasıdır. Kararda istenen bütün önlemler olmasa da bazı önlemlerin bu hakların (öldürülmeme, ciddi bedensel ve ruhsal yaralanmaya uğramama gibi) korunması arasında doğrudan bir ilişki olduğunu, yani bu önlemlerin alınmasının bu hakların korunmasına yol açacağını kabul etmiş olmaktadır.

Kararın en önemli kısmı, istenen koruma taleplerinin hangilerinin kabul edildiğine ilişkin kısmıdır. Divanın kararda ifade ettiği gibi, istenen bütün talepleri kabul etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Dolayısıyla Divan, değerlendirmeleri sonucunda talep edilen önlemlerden bazılarını kabul ettiğini ifade etmiştir. Divanın kabul ettiği önlemler şu şekilde özetlenebilir:

Öncelikle İsrail, "gruba mensup olanların öldürülmesi"; "grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi"; "grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracığı hesaplanarak, yaşam şartlarını kasten değiştirmek"; "grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak"; "gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek" eylemlerinin önlenmesi için "gerekli bütün tedbirleri almak" yükümlülüğü altındadır. Bu bağlamda İsrail, silahlı kuvvetlerin sayılan bu eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmemesini saylayacak acil tedbirler almak durumundadır.

İkinci olarak İsrail, Gazze Şeridi'ndeki Filistinli grubun üyelerine yönelik soykırımı yönelik doğrudan ve alenen kışkırtmayı önlemek ve cezalandırmak için yetkisi dahilindeki tüm önlemleri almak durumundadır. Böylelikle İsrail devleti emrindeki ya da

kontrol edebileceği bütün kişilerin soykırım suçu teşkil edecek eylemleri kışkırtıcı açıklama ve tutumlarını engellemek, bu şekilde hareket edenleri cezalandırmak durumundadır.

Üçüncü olarak İsrail, Gazze Şeridi'nde Filistinlilerin karşılaştığı olumsuz yaşam koşullarına çözüm bulmak amacıyla acilen ihtiyaç duyulan temel hizmetlerin ve insani yardımın sağlanmasını sağlayacak acil ve etkili önlemler almak durumundadır. Dolayısıyla saldırıların başından beri işleyen sürecin aksine, İsrail'in sivillerin temel ihtiyaçlarını kısmen ya da tamamen engelleyecek türden saldırı ve eylemlerini durdurması gerekmektedir.

Son olarak İsrail, Gazze Şeridi'ndeki Filistinlilere yönelik Soykırım Sözleşmesi'nin 2 ve 3. maddeleri kapsamındaki eylemlere ilişkin iddialarla ilgili delillerin imhasını önlemek ve muhafazasını sağlamak durumundadır. Geldiğimiz aşamada Gazze Şeridi'nin neredeyse tamamen İsrail askeri işgaline uğradığı ve dışarıdan herhangi bir unsurun girmesine izin vermediği hatırlandığında, suç oluşturan eylemlere dair delillerin korunması ve özellikle de yok edilmemesi İsrail'den talep edilecek bir husustur.

SONUÇ

Güney Afrika'nın önleyici tedbir talebine ilişkin en önemli beklenti Divanın İsrail'in Gazze'ye yönelik bütün saldırılarını durdurması yönünde bir karar alınmasıydı denebilir. Zira Güney Afrika'nın tedbirler bağlamında ilk talebi de İsrail devletinin, Gazze içindeki ve Gazze'ye yönelik askeri operasyonlarını derhal askıya alması (durdurması) yönündeydi. Divanın açıkladığı önleyici tedbir kararını hem bu açıdan hem de Güney Afrika'nın diğer tedbir talepleri açısından değerlendirmek uygun olacaktır.

Görüldüğü gibi kararın en çarpıcı kısmı, Güney Afrika'nın Divandan, İsrail'in Gazze içerisindeki ve Gazze'ye yönelik bütün askeri operasyonlarını durdurmaya dair talep ettiği önlemin yer almamasıdır. Anlaşılan o ki Divan, soykırımı yol açacak eylemlerin durdurulması için bütün saldırıları durdurmak yerine, özellikle soykırım sonucu doğurabilecek operasyon ve

faaliyetlerin durdurulması gerektiğini düşünmektedir. Bu bağlamda Divan 2 ve 3. maddelerde sayılan yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğuracak eylemlerin durdurulmasına odaklanmıştır. Dolayısıyla bu eylemler; esasen sivillerin hedef alınmaması, sivil yerleşim yerlerine saldırılmaması, sivillerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının sağlanması, soykırım ve ilişkili eylemleri teşvik edici söylemlerin ve girişimlerin önlenmesi ve cezalandırılması gibi tedbirler olmuştur.

Divan her ne kadar ateşkes anlamına gelecek bir tedbir net bir şekilde ifade etmemiş olsa da bu metinde bahse konu edilen ve Soykırım Sözleşmesi'nin 2 ve 3. maddelerinde sayılan eylemleri doğrudan sayarak, bu eylemlerin durdurulmasını hatta İsrail silahlı kuvvetlerinin bu eylemleri durdurmasının sağlanmasını istemesi önem arz etmektedir. Bu bir anlamda sivillere ve sivil yerleşim yerlerine yapılan saldırıların tamamen durdurulmasının sağlanması anlamına gelmektedir.

Divan Statüsü'nün 41. maddesine göre önleyici tedbir kararları hem davanın taraflarına hem de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine (BMGK) gereğinin yerine getirilmesi için iletilir. İlgili taraf, kararın gereklerini yerine getirmez ya da uygun bir şekilde yerine getirmez ise BMGK'nin zorlayıcı tedbirler alması

gerekir. Ancak davaya karşı duruşunu zaten açıklamış olan ABD vetosu yüzünden BMGK'nin bu olayda da işlemeyeceği öngörülebilir.

Bu durumda İsrail'in alınan kararın gereklerini yerine getirmesi ve bunu da en geç bir ay içerisinde yapıp Divana rapor sunması beklenecektir. Ancak Divanın kararında açıkça "bütün operasyonlar durulmalı" gibi çok net bir önlem bulunmadığından, İsrail'in uygulamada kararın gereklerini çarpıtarak, hatta uzun süredir haksız bir şekilde kullandığı "meşru müdafaa" gerekçesiyle tedbirleri ihlal ederek uyguluyormuş gibi davranabileceği öngörülebilir.

Ancak nihayetinde önümüzdeki süreçte İsrail'in; öldürmeme, yaralamama, yaşam şartlarını ortadan kaldırmama, insani ihtiyaçların karşılanmasını sağlama, Soykırım Sözleşmesi'nin 2 ve 3. maddeleri kapsamındaki eylemlere ilişkin iddialarla ilgili delillerin korunması gibi bazıları oldukça açık ve net olan tedbirleri alıp, buna dair Divana bir ay içerisinde rapor sunması beklenmektedir. Bütün bunların yerine gelmesi için yine BMGK değil, Türkiye gibi bazı devletlerin tutumları, söylemleri, meseleyi takip etmeleri ve uluslararası toplumun baskısı değer ifade edecektir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)